

ВИСНОВОК

**про наукову новизну,
теоретичне та практичне значення результатів дисертації
Дячук Наталії Михайлівни
на тему «Формування англомовної аудитивної компетентності учнів
старших класів закладів загальної середньої освіти», представленої на
здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 014 Середня освіта
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка**

Актуальність дослідження. Здатність здійснювати комунікацію іноземною мовою є умовою успішної реалізації особистості в соціумі, оскільки відкриває можливості для особистісного розвитку та професійного самовдосконалення. Аудіювання є невід'ємним елементом процесу комунікації. Водночас, формуванню навичок та умінь аудіювання відводиться недостатньо уваги. Відомо, що формування іншомовної компетентності в аудіюванні є складним процесом, оскільки вимагає систематичної роботи та значних затрат часу. В умовах немовного середовища складно забезпечити достатню кількість тренувань у прослуховуванні автентичних текстів. Особливо актуальною ця проблема є для закладів загальної середньої освіти, де недостатня кількість навчального часу і велика кількість учнів у підгрупі чи у класі не дозволяють звернути достатню кількість уваги на формування аудитивної компетентності кожного учня. Натомість у профільних школах, де у навчальному плані є більша кількість годин, відведених для вивчення іноземної мови, є можливість організувати триваліше вправляння у прослуховуванні автентичних текстів на уроках іноземної мови.

Включення завдань з аудіювання у Зовнішнє незалежне оцінювання з іноземних мов підкреслює важливість формування аудитивних навичок та умінь для володіння іноземною мовою на достатньому рівні. Недостатня дослідженість формування аудитивної компетентності у старших класах закладів загальної середньої освіти, зміна підходів до вивчення іноземних мов та необхідність пошуку ефективних способів оптимізації формування аудитивних навичок та умінь зумовлюють актуальність роботи. З огляду на все викладене вище можна

констатувати, що актуальність дисертаційного дослідження, виконаного Дячук Н.М., є безсумнівною.

Дослідження Н.М. Дячук проводилося в межах теми науково-дослідної роботи кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка „Теорія і практика навчання іноземних мов у закладах освіти різних типів” (номер державної реєстрації 0118U003128). Побудова дослідження, виклад матеріалу та оформлення дисертації здійснено відповідно до вимог на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Підготовлена анотація відповідає всім вимогам. У вступі дисертації наявні необхідні елементи (мета, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, гіпотеза, наукова новизна, практичне значення), висвітлено актуальність дослідження, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Здобувачкою досліджені основні психофізіологічні та лінгводидактичні особливості аудіювання як виду мовленнєвої діяльності на основі аналізу сучасних підходів до навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти, і, зокрема, до формування іншомовної аудитивної компетентності; визначені критерії та здійснений відбір навчального матеріалу для формування англійської аудитивної компетентності старшокласників; розроблена модель організації процесу формування англійської аудитивної компетентності в аудіюванні у процесі вивчення іноземних мов у старшій школі; розроблена підсистема вправ і завдань для формування англійської аудитивної компетентності учнів старших класів із використанням подкастів; здійснена експериментальна перевірка запропонованої методики та сформульовані методичні рекомендації щодо формування аудитивної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти.

Здійснивши аналіз науково-методичної літератури, авторка дослідила сучасний стан вивчення питання формування англійської аудитивної компетентності. Дослідження основних психофізіологічних та лінгводидактичних особливостей аудіювання як виду мовленнєвої діяльності,

який ґрунтується на процесах сприйняття, пам'яті, уваги та мислення й залежить від рівня сформованості мовленнєвих умінь реципієнта, його досвіду, емоційного стану, мотивації та якісних і кількісних характеристик тексту, який прослуховується, уможливило висновок про необхідність пошуку ефективних засобів навчання аудіювання і використання автентичних навчальних матеріалів. Авторка доводить, що процес формування аудитивної компетентності учнів ґрунтується та чіткій та логічній організації навчального процесу та передбачає відбір навчальних матеріалів у відповідності з інтересами та віковими особливостями реципієнтів, забезпечення достатньої кількості тренувань у прослуховуванні тексту, прогнозування можливих труднощів та пошуку ефективних способів їх вирішення.

Відповідно до визначених труднощів Н.М. Дячук пропонує шляхи їх подолання з метою ефективного формування іншомовної аудитивної компетентності та підготовки учнів до спілкування у ситуаціях реальної комунікації і формулює закономірності навчання іншомовного аудіювання старшокласників, спрямовані на досягнення практичної, розвивальної, виховної та лінгвокультурної цілей навчання аудіювання.

Використання сучасних автентичних матеріалів для аудіювання на уроках з англійської мови готує учнів до процесу спілкування в реальних життєвих ситуаціях, зменшує кількість психологічних бар'єрів, активізує пізнавальний інтерес та сприяє зануренню в іншомовне середовище, що, у свою чергу, дозволяє досягнути поставлених цілей (с. 105).

До таких сучасних автентичних навчальних матеріалів дослідниця відносить подкасти, детально аналізує переваги їх використання для формування навичок і умінь іншомовного аудіювання і подає розгорнуту типологію подкастів (с. 130). Важливим є те, що авторка підкреслює, що подкаст-технології сприяють формуванню почуття емпатії, котре виключає наявність будь-якого упередженого ставлення до представників інших національностей, але включає в себе готовність спілкуватися та взаємодіяти, відкритість. Використання автентичних аудіо- та відеоматеріалів дозволяє зрозуміти почуття, емоції та світогляд представників народу, мова якого вивчається.

Як позитивне слід відзначити запропоновану авторкою модель для формування англомовної аудитивної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі використання подкастів, що характеризується послідовністю та системністю, коли наступний етап ґрунтується на знаннях, навичках, вміннях і стратегіях, сформованих на попередньому етапі та передбачає їх вдосконалення (с. 138-139). Відтак, спостерігаємо логічність та чіткість у міркуваннях авторки. Особливістю запропонованої моделі є збільшення кількості прослуховувань автентичних аудіоматеріалів за рахунок використання щоденників аудіювання та самостійного вибору учнями матеріалів, що відповідають їхнім інтересам.

Запропонована дисертанткою підсистема вправ і завдань вирізняється наступністю і логічністю. При цьому уміння, формування яких було метою початкового етапу, продовжують вдосконалюватися на подальших етапах. Оскільки у старших класах учні володіють достатньою кількістю лексичних і граматичних навичок, то в усіх групах підсистеми переважають комунікативні завдання, які дозволяють забезпечити достатню кількість вправлянь у спілкуванні англійською мовою. Такі завдання є, водночас, джерелом безпосереднього аудіювання (не опосередкованим аудіозаписами чи відео), оскільки для того, аби відповісти співрозмовнику, слухач повинен почути й зрозуміти його повідомлення. До того ж, у процесі комунікації забезпечується актуалізація засвоєного учнями лексичного й граматичного матеріалу. Таким чином, навчальний процес максимально наближається до реальних ситуацій спілкування, що формує мотивацію до вивчення мови та дозволяє активізувати пошукову діяльність учнів.

Викладені у роботі теоретичні положення і розроблена авторкою підсистема вправ склали підґрунтя для побудови педагогічного експерименту, у результаті якого було встановлено, що запропонована у дослідженні методика навчання аудіювання подкастів старшокласників в умовах закладів загальної середньої освіти є ефективною та призводить до покращення результатів сформованості англомовної компетентності старшокласників в аудіюванні на глобальному, детальному та критичному рівнях. Використання статистичного методу кутового

перетворення Фішера дозволило визначити ефективніший варіант (А) із двох досліджуваних варіантів методики.

На основі обґрунтованих теоретичних положень, розробленої та експериментально перевіреної підсистеми вправ, отриманих результатів експериментального навчання та їх інтерпретації Н. М. Дячук розробила методичні рекомендації щодо організації навчального процесу, спрямованого на розвиток умінь іншомовного аудіювання учнів старших класів.

Загальні висновки проведеного дослідження корелюють з попередніми результатами, представляють солідну теоретизацію отриманої суми знань та демонструють перспективи ефективного застосування запропонованої методики навчання іншомовного аудіювання у закладах загальної середньої освіти.

Достовірність і обґрунтованість результатів дослідження забезпечується використанням ефективних і адекватних меті та завданням дослідження методів, достатньою та відповідною тематиці роботи джерельною базою дослідження, належною апробацією його результатів на наукових конференціях, успішним упровадженням розробленої методики у навчальний процес чотирьох закладів загальної середньої освіти України.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження. Наукова новизна дослідження полягає у тому, що у ньому вперше теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено методику формування англомовної аудитивної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти, яка передбачає поетапне формування навичок і вмінь англомовного аудіювання з використанням аудіо- та відеоподкастів; застосування підсистеми вправ і завдань, спрямованої на розвиток психофізіологічних механізмів аудіювання, формування вмінь глобального, детального та критичного аудіювання, вмінь використовувати стратегії аудіювання та розвиток мотивації; уточнено сутність і структуру англомовної аудитивної компетентності старшокласників із виокремленням її складових (знань, навичок, умінь, стратегій аудіювання, психофізіологічних механізмів, досвіду, цінностей, та мотивації); уточнено та доповнено критерії відбору навчальних матеріалів для формування англомовної аудитивної компетентності старших школярів.

Практичне значення дослідження полягає у розробці комплексів вправ і завдань для формування англомовної аудитивної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти з використанням подкастів, розробці методичних рекомендацій щодо використання різних видів подкастів (відповідно до авторської класифікації) у навчанні учнів старших класів аудіювання англійською мовою.

Повнота викладення матеріалів у публікаціях. Н.М. Дячук висвітлила отримані наукові результати у дев'яти одноосібних публікаціях. Із них три статті у наукових фахових виданнях України, які на дату їхнього опублікування внесені до переліку наукових фахових видань України, затвердженого в установленому законодавством порядку, одна стаття надрукована в науковому періодичному виданні іншої держави з наукового напрямку, за яким підготовлено кваліфікаційну працю здобувачки, п'ять тез доповідей на конференціях. Результати дисертації пройшли належну апробацію на наукових конференціях різного рангу.

ВИСНОВОК

Усі наукові результати, які викладені в дисертаційній роботі та виносяться на захист, авторка отримала самостійно. Зміст дисертації відповідає задекларованій меті, наукові завдання, які поставила здобувачка, вирішено повністю, мету дослідження досягнуто. Анотація, структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. У публікаціях здобувачки відображено основні положення дисертації. Викладене дає змогу зробити висновок про те, що дослідження Н.М. Дячук «Формування англомовної аудитивної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти» є завершеною працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що сукупно розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для розвитку сучасної педагогіки і методики навчання іноземних мов. Дисертація Дячук Наталії Михайлівни відповідає вимогам п. 10 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, та може бути представлена у спеціалізованій вченій раді для

присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта, галузі знань 01 – освіта/педагогіка. Результати дисертаційної роботи Н. М. Дячук обговорено і схвалено на розширеному засіданні фахового семінару кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови 23 вересня 2021 року.

Голова фахового семінару

Доктор філологічних наук,
професор, професор кафедри
німецької філології
та методики навчання німецької мови
ТНПУ ім. В. Гнатюка

В. В. Дребет

Рецензенти:

Доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри
романо-германської філології
ТНПУ ім. В. Гнатюка

О. В. Косович

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології
та методики навчання англійської мови
ТНПУ ім. В. Гнатюка

О. П. Дацків

Учений секретар

В. Р. Гевко

24.09.2021 р.

Підпис _____
засвідчую:
Начальник відділу кадрів _____

Дячук Н. М.
Дребет В. В.
Косович О. В.
Дацків О. П.
Гевко В. Р.